

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ЦЕВЕЛЬОВ Олег Євгенович



УДК 351.86:355.457>(477)

**ДЕРЖАВНЕ РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ
У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ**

25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки
та охорони громадського порядку

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Хмельницькому університеті управління та права.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
СЦІНСЬКИЙ Анатолій Станіславович,
Хмельницький університет управління та права,
завідувач науково-дослідної частини.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, доцент
АНДРІЄНКО Микола Васильович,
Український науково-дослідний інститут цивільного
захисту, начальник науково-дослідного центру заходів
цивільного захисту;

кандидат наук з державного управління
ДЕРКАЧ Ольга Володимирівна,
Адміністрація Державної прикордонної служби
України, старший офіцер управління міжнародного
співробітництва та європейської інтеграції

Захист відбудеться *28 грудня 2017 року о 12 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.01 Хмельницького університету управління та права за адресою: 29000, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницького університету управління та права (29000, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8).

Автореферат розісланий *27 листопада 2017 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В.Шевчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На початку XXI століття спектр загроз і небезпек у сфері безпеки державного кордону істотно розширився, а з анексією Кримського півострова та воєнним конфліктом на сході України тільки загострився. Тому якісний аналіз сучасної воєнно-політичної ситуації на сході України та створення ефективної системи забезпечення національної безпеки у сфері безпеки державного кордону України на підставі осмислення раціональних механізмів підвищення її дієвості здатні сприяти створенню нової системи захисту державного кордону України з Російською Федерацією як важливої складової гарантування державного суверенітету і забезпечення національної безпеки України з одночасним нарощуванням зусиль спільної оперативної охорони державного кордону з іншими суміжними державами. Це дало б змогу підвищити рівень державної координації та взаємодії його органів та боєздатності структур сектору безпеки і оборони України та їх спроможності з виконання завдань із захисту державного кордону та забезпечення їх готовності до охорони тимчасово неконтрольованих ділянок державного кордону після відновлення територіальної цілісності України.

Актуальність дослідження обраної теми визначається необхідністю дотримання інтересів національної безпеки України та вироблення ефективних заходів державного реагування в умовах зміни геополітичної ситуації та європейської інтеграції України. Існування в Європі потужних центрів сили з інтересами, відмінними від національних інтересів України, військово-політичний дисбаланс сил навколо України, неефективність дії норм міжнародного права, економічні, політичні та військові проблеми Української держави зумовлюють потребу в удосконаленні системи державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону.

Ще одним аргументом на користь актуальності дослідження є те, що під час загострення відносин з Російською Федерацією побудована за 26 років незалежності система забезпечення національної безпеки України у сфері безпеки державного кордону виявила свою слабкість та неготовність протистояти загрозам, які виникли на сучасному етапі. Унаслідок доволі умовного характеру територіального розмежування колишніх радянських республік державний кордон України опинився фактично відкритий для безконтрольного пересування незаконних мігрантів, контрабанди товарів і вантажів, переміщення зброї, вибухових речовин та наркотичних засобів, а також переміщення незаконних військових формувань.

Стратегічні підходи до процесу реформування системи забезпечення національної безпеки у сфері безпеки державного кордону України закладені у Стратегії національної безпеки України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, спрямованої на розвиток Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) як військового формування, що має забезпечити ефективну реалізацію політики безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону України, а також охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, у тому числі шляхом створення системи інтегрованого управління

безпекою державного кордону України.

У процесі дослідження використовувалися роботи українських і зарубіжних учених, у яких були визначені основоположні засади державного управління та його механізмів, зокрема В.Б.Авер'янова, В.Д.Бакуменка, Н.І.Глазунової, В.С.Куйбіди, В.В.Корженка, О.Б.Коротич, М.І.Круглова, Н.М.Мельтюхова, В.Я.Малиновського, Н.Р.Нижник, О.Ю.Оболенського, П.І.Надолішнього, І.В.Розпутенка, Р.М.Рудніцької, О.Г.Сидорчука, О.М.Стельмаха, Ю.О.Тихомірова, О.В.Федорчак, Л.П.Юзькова та ін.

Теоретичні та методологічні основи національної безпеки містяться в дослідженнях українських науковців, зокрема: В.Ю.Богдановича, О.Ф.Белова, О.С.Бодрука, О.М.Буханевича, В.П.Горбуліна, І.Л.Гасюка, А.С.Гриценка, В.В.Говорухи, С.В.Дрьомова, О.А.Долгого, А.В.Єрмолаєва, Я.А.Жаліла, А.Б.Качинського, Р.О.Кулиничя, В.О.Косевцова, О.В.Литвиненка, В.М.Телелима, О.В.Устименка, І.І.Мусієнка, О.М.Омельчука, В.І.Почепцова, А.А.Падеріна, Г.М.Перепелиці, В.М.Рижих, О.О.Резнікова, Г.П.Ситника, В.П.Синчака, А.І.Семенченка, С.В.Сьоміна, М.В.Сіцінської, О.М.Суходолі, М.В.Сунгуровського, О.В.Турчинова, І.А.Храбана та ін.

Вагомий внесок у розвиток теоретичного та практичного обґрунтування механізмів формування та реалізації політики безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону України зробили дослідження І.В.Буреш, В.О.Білецького, О.В.Деркач, І.В.Вичалківського, А.І.Коротушака, М.М.Литвина, П.П.Лисака, А.В.Махнюка, О.Г.Мельникова, В.Ю.Мишаковського, В.О.Назаренка, В.С.Нікіфоренка, Б.М.Олексієнка, В.К.Плешка, В.М.Серватюка, А.С.Сіцінського, В.С.Сіцінського, П.А.Шишоліна та ін.

Водночас дослідження, в яких із позицій системного підходу розглядаються механізми державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, практично відсутні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. В основу дисертації покладено результати досліджень і розробок, отримані автором за безпосередньої участі в науково-дослідній роботі Хмельницького університету управління та права на тему «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 0108U008927), де роль автора полягала в дослідженні питання безпеки державного кордону України та реагування на загрози національній безпеці у цій сфері.

Крім того, в основу дисертації покладено результати досліджень, отримані дисертантом за безпосередньої участі в науково-дослідній роботі Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького на тему «Державне реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України: сучасний стан та шляхи вдосконалення» (шифр 217-0086 І), де роль автора полягала в дослідженні питання забезпечення безпеки державного кордону України в умовах військової агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації нею території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні механізмів державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України та розробленні науково-практичних рекомендацій органам державної влади (військово-цивільним адміністраціям) щодо підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону в контексті вимог Стратегії національної безпеки України, Воєнної доктрини України, Стратегії розвитку Державної прикордонної служби.

Для досягнення мети було поставлено такі *завдання*:

- провести системний аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, нормативно-правової бази щодо сутності, завдань та механізмів формування та реалізації державного управління у сфері безпеки державного кордону України;
- визначити та охарактеризувати механізми державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України;
- дослідити сучасний стан і проблемні питання державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України;
- установити джерела наявних і можливих загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону й розкрити їхній зміст;
- проаналізувати зарубіжний досвід реалізації політики реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону в контексті можливості його використання в Україні;
- запропонувати пріоритетні напрями та визначити шляхи вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації;
- розробити авторський проект Концепції комплексних заходів з відновлення повного контролю над державним кордоном в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Об'єкт дослідження – державне управління у сфері національної безпеки України.

Предмет дослідження – державне реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційного дослідження слугувала сучасна теорія державного управління у сфері національної безпеки, законодавчі та нормативні акти України: Конституція та закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань державного управління у сфері безпеки державного кордону.

Реалізація мети дослідження та вирішення поставлених завдань передбачали використання комплексу методів, що дало змогу систематизувати емпіричну інформацію, проаналізувати становлення й сучасний стан державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону, а також скласти прогноз його розвитку.

В основу дослідження покладені принципи й головні категорії діалектичного пізнання соціальних явищ і процесів, а також системний, індуктивний, дедуктивний, функціональний та інші теоретичні методи як філософського, загальнонаукового, так і конкретно-наукового характеру. За допомогою логіко-семантичного методу вдосконалено понятійний апарат дисертації.

Для висвітлення проблем удосконалення законодавства щодо правового статусу суб'єктів та об'єктів системи державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону та організаційно-правового аспекту діяльності органів державної влади, що реалізують систему державного управління у сфері безпеки державного кордону, використані історичний та компаративний методи.

Порівняльно-правовий та історико-правовий методи використовувалися під час дослідження й аналізу європейського досвіду реалізації політики реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону; системний підхід застосовувався для висвітлення стану наукової розробки проблем державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України; метод класифікації та експертного оцінювання – для систематизації нових викликів і загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону України, зокрема агресії Російської Федерації проти України; екстраполяції та прогнозування – для розроблення рекомендацій органам державної влади України щодо визначення перспективних напрямів і шляхів удосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим у вітчизняній науці державного управління комплексним дослідженням механізмів державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, в якому виявлено проблеми державного реагування на загрози національній безпеці України для їх подальшого розв'язання шляхом удосконалення державного реагування у цій сфері, а також розроблення науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності реалізації політики у сфері безпеки державного кордону, що в сукупності вирішують нагальне завдання політики національної безпеки України, визначене Стратегією національної безпеки України, Воєнною доктриною України, Стратегією розвитку Державної прикордонної служби. У дисертаційному дослідженні:

уперше:

– теоретично обґрунтовано інтегративний державно-управлінський підхід у сфері безпеки державного кордону, який включає систему заходів, серед яких: створення механізму координації та взаємодії між органами виконавчої влади всіх рівнів, до компетенції яких віднесено функції, пов'язані з безпекою державного кордону в контексті нових викликів і загроз національній безпеці України; запровадження комплексних заходів з відновлення повного контролю над державним кордоном в окремих районах Донецької та Луганської областей; визначення загроз у сфері безпеки державного кордону в

системі загально-визначених загроз національній безпеці України, з урахуванням положень Європейської інтегрованої системи аналізу ризиків (CIRAM);

– розроблено проект Концепції комплексних заходів з відновлення повного контролю над державним кордоном в окремих районах Донецької та Луганської областей, у якій передбачено план політико-дипломатичних, соціальних та військових заходів, спрямованих на реалізацію стратегічних завдань національної безпеки, що визначені у Стратегії національної безпеки України та спрямовані на повне відновлення контролю над українсько-російським кордоном у межах Донецької та Луганської областей, створення умов для локалізації та нейтралізації воєнно-політичної кризи у східних і південних регіонах України;

удосконалено:

– структурні елементи системи забезпечення національної безпеки щодо організації захисту та охорони державного кордону, а також охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, зокрема визначено механізми державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України та обґрунтовано, що найважливішими для цієї сфери є організаційний, політичний, правовий, фінансово-економічний, військовий (правоохоронний), інформаційно-психологічний (ідеологічний) та мотиваційні механізми, а також з'ясовано їх роль у системі державного управління в цій сфері;

– заходи організації та здійснення органами державного військового управління завдань щодо забезпечення безпеки українсько-російського державного кордону, на підставі чого представлено проект рішення Ради національної безпеки і оборони України «План заходів з відновлення повного контролю над українсько-російським державним кордоном в межах окремих районів Донецької та Луганської областей»;

дістали подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат теорії державного управління сферами суспільного життя на основі визначення сутності державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України як системною діяльністю державних органів, посадових осіб, об'єднаних єдиними цілями та завданнями на основі використання сукупності механізмів щодо забезпечення безпеки і відкритості державного кордону, спрямованих на захист суверенітету та територіальної цілісності держави, недоторканності державного кордону на всій його протяжності, протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам на державному кордоні, захисту національних інтересів у виключній (морській) економічній зоні, дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму, забезпечення розвитку міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва, які здійснюють узгоджену діяльність у межах чинного законодавства України та відновлення державного кордону на всій території України;

– пріоритетні напрями вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в

умовах агресії Російської Федерації, зокрема запропоновані такі напрями: 1) реформування системи державного управління у сфері безпеки державного кордону України; 2) удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення безпеки державного кордону України з урахуванням нових загроз національній безпеці України, зокрема агресії Російської Федерації проти України; 3) розвиток Державної прикордонної служби України як військового формування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних прикладних розробок щодо підвищення ефективності державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження були використані:

– Національною академією Державної прикордонної служби України ім. Б.Хмельницького під час виконання науково-дослідної роботи «Державне реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України: сучасний стан та шляхи вдосконалення» (шифр 217-0086 І), зокрема питань щодо забезпечення безпеки державного кордону України в умовах військової агресії Російської Федерації проти України. Дисертантом запропоновано пріоритетні напрями та шляхи вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації (акт про впровадження від 2 червня 2017 р.);

– Адміністрацією Державної прикордонної служби України під час реалізації Стратегії розвитку ДПСУ щодо створення системи інтегрованого управління безпекою державного кордону, у тому числі у процесі побудови системи охорони державного кордону на східній та південній ділянці з урахуванням реальних і потенційних воєнних та терористичних загроз, зокрема автором розроблено та запропоновано проект постанови Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції з відновлення контролю над державним кордоном в межах окремих районів Донецької та Луганської областей України» та Програми Уряду з відновлення контролю над державним кордоном з урахуванням можливостей та готовності ДПСУ (акт про впровадження від 20 червня 2017 р.);

– Департаментом з питань безпеки, оборони та діяльності органів юстиції та запобігання корупції Секретаріату Кабінету Міністрів України під час реалізації правотворчої та експертно-аналітичних функцій, які здійснюються КМУ. Зокрема використано розроблені дисертантом пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правових актів, підготовки експертно-аналітичних матеріалів, які стосуються підвищення обороноздатності держави, забезпечення національної безпеки України, реформування органів військового управління відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня України. Дисертантом запропоновано проект постанови Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції з відновлення контролю над державним кордоном в межах окремих районів Донецької та Луганської областей України» (довідка

про впровадження від 14 серпня 2017 р. № 7111/0/2-17);

– Східним регіональним управлінням ДПСУ під час виконання оперативно-службових завдань щодо реалізації прикордонної політики на українсько-російській ділянці державного кордону шляхом запровадження в оперативно-службову діяльність оперативного, військового та оперативно-технічного способів охорони державного кордону в умовах участі у воєнному конфлікті на сході України. Дисертантом запропоновано практичні шляхи державного реагування з питання створення системи забезпечення захисту національних інтересів у сфері безпеки державного кордону на сході України (акт про впровадження від 18 серпня 2017 р.);

– Національним університетом оборони України імені Івана Черняховського під час підготовки заключного звіту науково-дослідної роботи шифр «Симбіоз» (державний реєстраційний номер 0117U004925) при обґрунтуванні шляхів розвитку засад стратегічного керівництва силами оборони України відповідно до принципів та стандартів НАТО (акт про впровадження від 21 вересня 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, що характеризують його наукову новизну і практичне значення результатів, отримані автором особисто. У дисертації не використовувались ідеї і розробки С.М.Жука, з яким було підготовлено одну публікацію. У статті «Актуальні питання забезпечення прикордонної безпеки України у системі національної безпеки» [2] внесок автора полягає в розробленні науково-теоретичних підходів щодо розуміння понять «прикордонна безпека» в системі забезпечення національної безпеки України.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення й результати дослідження опубліковані автором у матеріалах науково-практичних конференцій, зокрема: «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» (Київ, 2014 р.), «Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України» (Хмельницький, 2015), «Публічне управління: ціннісні орієнтири, стандарти якості та оцінка ефективності» (Київ, 2017 р.), «Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи» (Одеса, 2017 р.), «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації» (Хмельницький, 2017).

Публікації. На тему дисертаційного дослідження опубліковано 11 наукових праць, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 стаття – в зарубіжному виданні, 1 стаття – у науковому фаховому виданні України з військових наук і 5 тез – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура дисертації та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 313 сторінок, з них 262 – основного тексту. Робота містить п'ять рисунків в основному тексті та шість додатків. Список використаних джерел налічує 183 найменування, у тому числі 16 іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, сформульовано особистий внесок здобувача, наведено дані щодо їх апробації, структури та обсягу дисертації.

У **першому розділі** – *«Теоретико-правові основи державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України»* – розкрито поняття та сутність державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, його конституційно-правові основи, охарактеризовано механізми державного реагування на загрози національній безпеці в цій сфері.

У розділі зазначається, що узагальнення науково-теоретичних засад державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України дало змогу виявити, що, попри наявність ґрунтовних досліджень які проводились у сферах національної безпеки та прикордонної безпеки, тематика наукових досліджень щодо безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації проти України ще не була предметом окремого дослідження.

Визначено, що державне реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України є особливою та невід'ємною складовою державного управління національною безпекою, зокрема, це системна діяльність державних органів, посадових осіб, об'єднаних єдиними цілями та завданнями на основі використання сукупності механізмів щодо забезпечення безпеки й відкритості державного кордону, спрямованих на захист суверенітету та територіальної цілісності держави, недоторканності державного кордону на всій його протяжності, протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам на державному кордоні, захисту національних інтересів у виключній (морській) економічній зоні, дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму, забезпечення розвитку міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва, які здійснюють узгоджену діяльність у межах чинного законодавства України та відновлення державного кордону на всій території України.

Наголошено на тому, що перед Україною стоять зовнішні й внутрішні виклики та загрози національній безпеці України у сфері захисту та охорони державного кордону, що пов'язані безпосередньо із військовою агресією РФ проти України та зумовлюють необхідність проведення радикальних реформ системи забезпечення національної безпеки України та вдосконалення механізмів державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону.

Розглянуто організаційний, політичний, правовий, фінансово-економічний, військовий (правоохоронний) інформаційно-психологічний (ідеологічний) та мотиваційні механізми державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону.

Доведено, що законодавство та нормативно-правове забезпечення національної безпеки України для належного і своєчасного державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону є значною мірою застарілим, а закладені в ньому норми щодо взаємодії та координації дій органів державної влади (державного управління) і структур сектору безпеки та оборони (військового управління) як у мирний час, так і в особливий період не враховують особливостей нового типу зовнішньої агресії, під час якої широко використовуються не лише традиційні військові операції, але й різноманітні невоєнні сили та засоби боротьби.

У **другому розділі** – *«Сучасний стан державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах збройної агресії Російської Федерації та аналіз зарубіжного досвіду»* – проведено аналіз проблемних питань державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, досліджено наявні та можливі загрози національній безпеці у цій сфері та проаналізовано зарубіжний досвід реалізації політики реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону.

Зазначається, що за 26 років незалежності України не вдалося досягти значних успіхів у реформуванні системи забезпечення національної безпеки України та ефективної реалізації політики реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону.

Установлено, що зовнішня агресія РФ, що має довгостроковий характер, інші докорінні зміни у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі України зумовлюють необхідність формування нової системи державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону. Ця система має відповідати масштабам існуючих викликів і загроз національній безпеці у сфері безпеки державного кордону, бути дієво інтегрованою в європейську систему безпеки як її невід’ємна складова.

Виявлено, що проблемами державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України є: недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази щодо організації оперативно-службової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності у сфері забезпечення безпеки державного кордону України; наявність некваліфікованих керівних кадрів в органах державної влади України, що залучаються до виконання завдань із забезпечення прикордонної безпеки, які володіють застарілими уявленнями про способи державного та військового управління у сфері безпеки державного кордону України; низька ефективність системи інтегрованого управління безпекою державного кордону України; відсутність взаємодії органів державної влади України з питань забезпечення національної безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону; низька ефективність оборонного, стратегічного планування та кризового управління у сфері безпеки державного кордону України; відсутність системи виявлення загроз національним інтересам, стратегічного аналізу, моделювання та вироблення управлінських рішень; корупція тощо.

Установлено, що розв'язання проблем державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України сприятиме зміцненню обороноздатності та забезпеченню національної безпеки України у сфері захисту та охорони державного кордону, відновленню територіальної цілісності Української держави, реінтеграції тимчасово окупованих і неконтрольованих територій, неухильного дотримання чинних міждержавних договорів та угод, які регламентують питання безпеки державних кордонів, що пов'язані із прикордонною безпекою та міжнародним співробітництвом, яке дасть можливість забезпечити інтеграцію України до Європейського Союзу в умовах нестабільності глобальної системи безпеки.

Зазначено, що загрозами у сфері безпеки державного кордону є: намагання деяких країн вирішити питання щодо зміни проходження лінії державного кордону або проведення політики на відторгнення частини території України; загроза виникнення прикордонного конфлікту із застосуванням сили або погроза застосування сили з метою вирішення територіальних претензій до України; незаконне перетинання державного кордону України великою кількістю населення прикордоння (біженцями) через виникнення регіональних або прикордонних конфліктів поблизу державного кордону України; загроза нападу на персонал та об'єкти ДПСУ; незаконне або неконтрольоване ввезення (вивезення) зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних речовин у пунктах пропуску через державний кордон та поза ними; незаконне або неконтрольоване ввезення агітаційної літератури, магнітних носіїв, апаратури антидержавного, терористичного, сепаратистського, націоналістичного екстремістського змісту; неможливість або протидія виконанню законним функціям ДПСУ на державному кордоні та прикордонних районах через незавершеність договірно-правового оформлення державного кордону та його недостатнє облаштування; зміна проходження лінії державного кордону через надзвичайні події природного та техногенного характеру; незаконне втручання в службову діяльність ДПСУ, використовуючи технічні засоби прослуховування, спостереження і телекомунікаційні засоби, мереж; низьке технічне та матеріальне забезпечення ДПСУ, відсутність новітніх систем і засобів охорони державного кордону; створення злочинних угруповань, які здійснюють свою діяльність на державному кордоні та в межах прикордонних районів, і спроби втягування персоналу ДПСУ у протиправну діяльність; озброєні та незброєні провокації на державному кордоні з метою втягування України в регіональні конфлікти тощо.

Доведено, що основними загрозами національній безпеці України, що суттєво впливають на сучасний стан безпеки державного кордону, є загрози збройних провокацій та військової інтервенції з боку РФ, зокрема переміщення на територію України членів терористичних угруповань, зброї, боєприпасів, засобів диверсій та терору з території РФ і з окупованої території АР Крим.

Проаналізовано зарубіжний досвід реалізації політики реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону, який

свідчить, що її пріоритетним завданням є забезпечення територіальної недоторканності і непорушності державних кордонів.

Розглянуто та охарактеризовано декілька видів безпекових заходів щодо реалізації політики реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону, а саме: тільки військовими силами та засобами однією із держав; спільними зусиллями із суміжними державами; наднаціональним органом з питань забезпечення прикордонної безпеки.

У **третьому розділі** – *«Удосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації»* – запропоновано основні напрями та шляхи вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації, розроблено й обґрунтовано науково-практичні підходи до їх упровадження.

У процесі дослідження автором визначено напрями щодо вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації. Зокрема, перший напрям передбачає реформування системи державного управління у сфері безпеки державного кордону України. Другий напрям передбачає удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення безпеки державного кордону із врахуванням нових загроз національній безпеці України, а саме, агресії Російської Федерації проти України. Третій напрям передбачає розвиток Державної прикордонної служби України як військового формування.

Запропоновано політичні, військові та соціальні шляхи вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації. Зокрема політичні шляхи передбачають комплекс політико-дипломатичних заходів для поглиблення зв'язку України з політикою ЄС та НАТО, забезпечення рамок для посиленого політичного діалогу у сфері міжнародної і регіональної безпеки, з метою збереження і зміцнення миру та стабільності в регіональному й міжнародних вимірах, посилення співробітництва у сфері безпеки державних кордонів тощо. Військові шляхи передбачають комплекс системних воєнних та спеціальних заходів, що запроваджуються органами державного управління, зокрема силами безпеки та оборони України для ведення бойових дій у рамках проведення АТО з метою відновлення контролю над частиною українсько-російського державного кордону; розгортання, забезпечення функціонування та захист військовими силами й засобами контрольних пунктів в'їзду-виїзду в смузі безпеки вздовж лінії розмежування в межах Луганської і Донецької областей; припинення збройних та інших провокацій на державному кордоні тощо. Соціальні шляхи передбачають комплекс системних заходів, спрямованих на реалізацію системи морального та матеріального стимулювання військовослужбовців за зразкове виконання покладених на них завдань, розширення співробітництва з ветеранськими, іншими громадськими організаціями тощо.

Розроблено авторський проект Концепції комплексних заходів з відновлення повного контролю над державним кордоном в окремих районах

Донецької та Луганської областей. Метою Концепції є реалізація стратегічних завдань національної безпеки, що спрямовані на повне відновлення контролю над українсько-російським кордоном у межах Донецької та Луганської областей, створення умов для локалізації та нейтралізації воєнно-політичної кризи у східних і південних регіонах України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та вирішено актуальне завдання щодо науково-теоретичного обґрунтування механізмів державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, проаналізовано їх сучасний стан та розроблено науково-практичні рекомендації органам державної влади (військово-цивільним адміністраціям) щодо підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону. Реалізовані мета і завдання дослідження дають підстави сформулювати такі висновки та рекомендації.

1. Проведений аналіз наукових праць з питань державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України дав змогу встановити певні характерні її особливості, зокрема: безпека державного кордону України є невід'ємною складовою національної безпеки України, що спрямована на формування сприятливих умов для забезпечення національних інтересів держави на кордоні, забезпечення його недоторканності та територіальної цілісності держави; головною метою безпеки державного кордону України є створення ефективної системи захисту національних інтересів у прикордонній сфері, спрямованої як на мінімізацію, так і на нейтралізацію транскордонних глобальних викликів і загроз на державному кордоні; об'єктами прикордонної безпеки є права й свободи людини, конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність України та недоторканність її державних кордонів, економічні, політичні та військові інтереси держави; суб'єктами прикордонної безпеки є органи державної влади, до компетенції яких належать питання забезпечення національної безпеки на державному кордоні України, органи місцевого самоврядування, громадські організації і громадяни України.

Зазначено, що реагування на сучасні виклики та загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах військової агресії РФ проти України, послідовне входження України у світову економічну і політичну систему та активність внутрішньополітичних демократичних перетворень потребує реформування державного управління та системи забезпечення національної безпеки й формування принципово нової системи забезпечення безпеки державного кордону України. Ця система має відповідати масштабам існуючих викликів і загроз національній безпеці України у сфері захисту та охорони державного кордону, бути дієво інтегрованою в систему міжнародної безпеки як її невід'ємна складова.

Визначено, що державне реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України – це системна діяльність державних

органів, посадових осіб, об'єднаних єдиними цілями та завданнями на основі використання сукупності механізмів щодо забезпечення безпеки і відкритості державного кордону, спрямованих на захист суверенітету та територіальної цілісності держави, недоторканності державного кордону на всій його протяжності, протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам на державному кордоні, захисту національних інтересів у виключній (морській) економічній зоні, дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму, забезпечення розвитку міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва, які здійснюють узгоджену діяльність у межах чинного законодавства України та відновлення державного кордону на всій території України.

2. Визначено та охарактеризовано механізми державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, зокрема організаційний механізм, політичний механізм, правовий механізм, фінансово-економічний механізм, військовий (правоохоронний) механізм; інформаційно-психологічний (ідеологічний) механізм та мотиваційний механізм.

Організаційний механізм – це система певних інструментів, методів, засобів, важелів і заходів, що спрямована на запобігання та нейтралізацію потенційних і реальних загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону України шляхом: реформування системи забезпечення національної безпеки України; удосконалення системи державного та військового управління в умовах реформування сектору безпеки і оборони України; забезпечення взаємодії з Головним ситуаційним центром РНБО України та іншими ситуаційними центрами складових сектору безпеки і оборони; вдосконалення бюджетної політики України у сфері безпеки і оборони на основі законодавчого підвищення норм фінансування сил безпеки і оборони; удосконалення та розвиток системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки та оборони України тощо.

Політичний механізм – це комплекс політико-дипломатичних заходів, який спрямований на створення сприятливих внутрішньо-зовнішньополітичних умов для потенційних і реальних загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону України та реалізується шляхом: забезпечення політичної підтримки України з боку Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та інших провідних країн світу; залучення до активного співробітництва впливових міжнародних організацій, у т.ч. ООН, ОБСЄ, Ради Європи; отримання від міжнародного співтовариства додаткових гарантій щодо захисту суверенітету та територіальної цілісності України; залучення політичної, військової, гуманітарної та іншої підтримки України з боку ЄС та США; розробки та імплементації міжнародних проектів та програм, що спрямовані на забезпечення безпеки українсько-російського державного кордону; організації переговорного процесу щодо розширення формату Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ тощо.

Правовий механізм – це система законодавчих та нормативно-правових норм, встановлених та забезпечених міждержавними договорами між Україною

та сусідніми державами, щодо питань забезпечення безпеки державного кордону України і реалізується шляхом: підготовки та укладення міждержавних договорів про спільний державний кордон, а також про режим спільного державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань; врегулювання питань договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону та дотримання його режиму на підставі ustalених принципів міжнародного права; дотримання ustalених принципів і норм міжнародного права, а також забезпечення верховенства права під час підготовки та укладення міждержавних договорів між Україною та іншими сусідніми державами про спільний кордон; правового регулювання питань функціонування пунктів пропуску на спільному державному кордоні, розвитку прикордонної інфраструктури та охорони довкілля; узгодження правових норм з питань утримання лінії державного кордону, прикордонних знаків та прикордонної інфраструктури тощо.

Фінансово-економічний механізм – це сукупність форм і методів створення й використання фондів фінансових ресурсів держави з метою забезпечення її обороноздатності та готовності всіх елементів сектору безпеки і оборони до виконання завдань у будь-яких умовах обстановки.

Військовий (правоохоронний) механізм – це комплекс військових (правоохоронних) заходів, що спрямований на запобігання та нейтралізацію потенційних і реальних загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону та реалізується шляхом: організації оперативно-службової, оперативно-розшукової, службово-бойової діяльності для протидії сепаратистським, екстремістським, транскордонним та іншим злочинним угрупованням, які організують свою протиправну діяльність на державному кордоні; протидії спробам незаконної зміни проходження лінії українсько-російського державного кордону та забезпечення єдиного юридичного титулу кордону з Російською Федерацією на всій його протяжності; підготовки сил безпеки та оборони до ефективного стримування Російської Федерації від подальшого застосування воєнної сили відносно України; оперативного плану реагування Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів на військову агресію тощо.

Інформаційно-психологічний (ідеологічний) механізм – це комплекс заходів держави, спрямованих на забезпечення стану захищеності (інтелектуальної, соціально-політичної, морально-етичної) суспільства, за якими досягається нормальне функціонування та гармонійний розвиток держави незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційно-психологічних впливів.

Мотиваційний механізм – це сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, які зацікавлюють людину до здійснення певної діяльності з метою задоволення потребі реалізації своїх інтересів.

3. Виявлено проблемні питання державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, зокрема недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази щодо організації оперативно-службової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності у сфері

забезпечення безпеки державного кордону України; наявність некваліфікованих керівних кадрів в органах державної влади України, що залучаються до виконання завдань із забезпечення прикордонної безпеки, які володіють застарілими уявленнями про способи державного та військового управління у сфері безпеки державного кордону України; пасивність влади щодо проведення люстрації в органах сектору безпеки і оборони України; низька ефективність системи інтегрованого управління безпекою державного кордону України; відсутність взаємодії органів державної влади України з питань забезпечення національної безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону, а також охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні в умовах зовнішньої агресії; недостатня ефективність діяльності профільних та загальної компетенції органів державної влади, які безпосередньо залучаються до виконання завдань реалізації державної політики забезпечення прикордонної безпеки України; низька ефективність оборонного, стратегічного планування та кризового управління у сфері безпеки державного кордону України; відсутність системи виявлення загроз національним інтересам, стратегічного аналізу, моделювання та вироблення управлінських рішень; відсутність дієвого демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони України; низький рівень довіри громадян України до правоохоронних органів; незадовільний соціальний захист; низька ефективність системи запобігання та протидії корупції тощо.

4. Установлено джерела наявних і можливих загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону та розкрито їх зміст.

Серед наявних і можливих загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону є: намагання деяких країн вирішити питання щодо зміни проходження лінії державного кордону або проведення політики на відторгнення частини території України; загроза виникнення прикордонного конфлікту із застосуванням сили або погроза застосування сили з метою вирішення територіальних претензій до України; незаконне перетинання державного кордону України великими масами населення прикордоння (біженцями) через виникнення регіональних або прикордонних конфліктів поблизу державного кордону України; загроза нападу на персонал та об'єкти ДПСУ з метою оволодіння зброєю, технікою, майном або під час здійснення персоналом своїх функціональних обов'язків з охорони державного кордону; незаконне або неконтрольоване ввезення (вивезення) зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних речовин у пунктах пропуску через державний кордон та поза ними; незаконне або неконтрольоване ввезення агітаційної літератури, магнітних носіїв, апаратури антидержавного, терористичного, сепаратистського, націоналістичного екстремістського змісту; незаконне або неконтрольоване перетинання державного кордону особами або групами осіб поза пунктами пропуску через державний кордон; використання підроблених, недійсних або чужих паспортних документів чи без документів під час перетинання державного кордону в пунктах пропуску через державний кордон; неможливість або протидія виконанню законних функцій ДПСУ на державному

кордоні та прикордонних районах через незавершеність договірно-правового оформлення державного кордону та його недостатнє облаштування; зміна проходження лінії державного кордону через надзвичайні події природного та техногенного характеру; незаконне або неконтрольоване ввезення (вивезення) через державний кордон товарів, вантажів без митного та інших видів контролю; руйнування об'єктів ДПСУ, забруднення території на якій знаходяться об'єкти та персонал через надзвичайні події природного та техногенного характеру; незаконне та неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів; незаконне втручання в службову діяльність ДПСУ, використовуючи технічні засоби прослуховування, спостереження та телекомунікаційних засобів, мереж; низьке технічне та матеріальне забезпечення ДПСУ, відсутність новітніх систем і засобів охорони державного кордону; створення злочинних угруповань, які здійснюють свою діяльність на державному кордоні та в межах прикордонних районів і спроби втягування персоналу ДПСУ у протиправну діяльність; озброєні та неозброєні провокації на державному кордоні з метою втягування України в регіональні конфлікти.

5. Проаналізовано зарубіжний досвід реалізації політики реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону в контексті можливості його використання в Україні, який свідчить, що її пріоритетним завданням є забезпечення територіальної недоторканності і непорушності державних кордонів шляхом: недопущення незаконної зміни проходження лінії державного кордону на місцевості, протидії територіальним претензіям з боку сусідніх держав; організації захисту та охорони державного кордону наявними дипломатичними заходами або (правоохоронними, військовими) силами і засобами; запобігання та протидії транскордонній організованій злочинності, насамперед міжнародному тероризму, незаконній міграції, контрабанді зброї та боєприпасів; захисту населення прикордонних регіонів від злочинів транскордонної спрямованості та ін.

Розглянуто та охарактеризовано декілька видів безпекових заходів щодо забезпечення захисту та охорони державного кордону, а саме: тільки військовими силами та засобами однією із держав; спільними зусиллями із суміжними державами; наднаціональним органом з питань забезпечення прикордонної безпеки.

6. Запропоновано пріоритетні напрями та визначено шляхи вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації. Зокрема пріоритетні напрями передбачають реформування системи державного управління у сфері безпеки державного кордону України; удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення безпеки державного кордону України із урахуванням нових загроз національній безпеці України,

зокрема агресії Російської Федерації проти України; розвиток Державної прикордонної служби України як військового формування.

Визначено політичні, військові та соціальні шляхи вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України в умовах агресії Російської Федерації.

Політичні шляхи передбачають комплекс політико-дипломатичних заходів для поглиблення зв'язку України з політикою ЄС та НАТО, забезпечення рамок для посиленого політичного діалогу у сфері міжнародної і регіональної безпеки, з метою збереження і зміцнення миру та стабільності в регіональному та міжнародних вимірах, забезпечення повноправної участі України в міжнародних безпекових організаціях, які спрямовані на реалізацію стратегічного курсу України на європейську інтеграцію, посилення співробітництва у сфері безпеки державних кордонів.

Військові шляхи передбачають комплекс системних воєнних і спеціальних заходів, що запроваджуються органами державного управління, зокрема силами безпеки та оборони України для ведення бойових дій у рамках проведення АТО з метою відновлення контролю над частиною українсько-російського державного кордону, що була тимчасово захоплена терористичними та екстремістськими організаціями; розгортання, забезпечення функціонування та захист військовими силами та засобами контрольних пунктів в'їзду-виїзду в смузі безпеки вздовж лінії розмежування в межах Луганської і Донецької областей; припинення збройних та інших провокацій на державному кордоні; охорони державного кордону та суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

Соціальні шляхи передбачають комплекс системних заходів, спрямованих на реалізацію системи морального та матеріального стимулювання військовослужбовців за зразкове виконання покладених на них завдань, розширення співробітництва з ветеранськими, іншими громадськими організаціями, органами державної влади та органами місцевого самоврядування з питань допомоги у розв'язанні соціальних проблем, які пов'язані з веденням бойових дій та виконанням завдань з відновлення повного контролю над державним кордоном.

7. Розроблено авторський проект Концепції комплексних заходів з відновлення повного контролю над державним кордоном в окремих районах Донецької та Луганської областей, метою якої є реалізація стратегічних завдань національної безпеки, що спрямовані на повне відновлення контролю над українсько-російським кордоном у межах Донецької та Луганської областей, створення умов для локалізації та нейтралізації воєнно-політичної кризи у східних і південних регіонах України.

Зазначений авторський проект Концепції доцільно запропонувати для розгляду Раді національної безпеки і оборони України як органу стратегічного управління національною безпекою, що координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони, який має рекомендувати наведені вище ініціативи Міністерству з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, що забезпечує

формування та реалізує державну політику з питань Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та окремих територій Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Цевельов О. Є. Умови та фактори, що впливають на стан безпеки державного кордону України [Електронний ресурс] / О. Є. Цевельов // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2016. – № 9. – Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nauka.com.ua>.
2. Цевельов О. Є., Жук С. М. Актуальні питання забезпечення прикордонної безпеки України у системі національної безпеки / О. Є. Цевельов // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 10. – С. 88–90.
3. Цевельов О. Є. Наукові підходи до визначення загроз національної безпеки України у сфері безпеки державного кордону / О. Є. Цевельов // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 11. – С. 109–112.
4. Цевельов О. Є. Вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону в умовах ведення «гібридної війни» / О. Є. Цевельов // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 16. – С. 137–142.
5. Цевелев О. Е. Анализ механизмов государственного реагирования в вопросах реализации совместных проектов международной технической помощи в сфере безопасности государственной границы / О. Е. Цевелев // Проблемы управление. Научно-практический журнал Академии Управления при Президенте РФ – 2017. – № 3 (65). – С. 162–168.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

6. Цевельов О. Є. Прикордонна безпека – невід’ємна складова національної безпеки України / О. Є. Цевельов // Військова освіта і наука: сьогоднішня та майбутня : матеріали X міжнарод. наук.-практ. конф. (21 листоп. 2014 р.). – К. : Військ. ін-т Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2014. – С. 305.
7. Цевельов О. Є. Обґрунтування необхідності запровадження системи індикаторів прикордонної безпеки України / О. Є. Цевельов // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (10 грудня 2015 р.) / Держ. прикордон. служба України ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2015. – С. 69–70.
8. Цевельов О. Є. Реальні та потенційні загрози національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону / О. Є. Цевельов // Публічне управління: ціннісні орієнтири, стандарти якості та оцінка ефективності : матеріали щоріч. Всеукр наук.-практ. конф. за між нар. участю. (Київ, 26 травня 2017 р.) : у 5 ч. / за аг. ред. В. С. Куйбіди, А. П. Савкова, С. В. Загороднюка. – Київ : НАДУ, 2017. – Ч. 1. : Оцінка якості державної політики. – С. 161–163.

9. Цевельов О. Є. Основи державної політики у сфері забезпечення прикордонної безпеки України/ О. Є. Цевельов // Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи: [Електронний ресурс] : матеріали VIII Міжнар. наук. Інтернет-конф. аспірантів та докторантів з державного управління, 26 трав. 2017 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. – 222 с.

10. Цевельов О. Є. Правові механізми державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону / О. Є. Цевельов // Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації : матеріали III Міжнарод. наук.-практ. конф. (22–23 верес. 2017 р.)– Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2017. – С. 257–261.

Праці, опубліковані в інших виданнях

11. Цевельов О. Є. Аналіз механізмів державного реагування на сучасні загрози у сфері безпеки державного кордону: етапи їх формування й реалізації / О. Є. Цевельов // Наука і оборона. – 2017. – № 2 – С. 31–36.

АНОТАЦІЯ

Цевельов О. Є. Державне реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку. – Хмельницький університет управління та права, Хмельницький, 2017.

У дисертаційному дослідженні вперше здійснено теоретичне обґрунтування механізмів державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, в якому виявлено проблеми державного реагування на загрози національній безпеці України для їх подальшого розв'язання шляхом удосконалення державного реагування в цій сфері.

Визначено та охарактеризовано механізми державного реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України, зокрема організаційний механізм, політичний механізм, правовий механізм, фінансово-економічний механізм, військовий (правоохоронний) механізм; інформаційно-психологічний (ідеологічний) механізм та мотиваційний механізм. Запропоновано пріоритетні напрями та визначено шляхи вдосконалення державного реагування на загрози національній безпеці у цій сфері.

Ключові слова: державне управління, державне реагування, сектор безпеки і оборони, загрози національній безпеці, безпека державного кордону, національна безпека, політика забезпечення прикордонної безпеки, зовнішня агресія.

ANNOTATION

Tsevelyov O. E. State Response to Threats to National Security in the Sphere of the State Border of Ukraine Security. – Qualification scientific work, manuscript copyright. – Manuscript.

Thesis for a Candidate degree in Public Administration, speciality 25.00.05 – State administration in the sphere of state security and public order protection. – Khmelnytskyi University of Management and Law. – Khmelnytskyi, 2017.

In the dissertation thesis for the first time there was made a theoretical analysis of the content of the state response to the threats to the national security in the sphere of security of the state border of Ukraine. Such analysis has defined the problems of the state response to the threats to the national security of Ukraine for their further solving by the means of improvement of the state response in the relevant sphere, working-out of the new scientific-practical recommendations on increasing of effectiveness of realization of the policy in the sphere of security of the state border.

There were defined and characterized the mechanisms of the state response to the threats to the national security in the sphere of security of the state border of Ukraine, in particular: organizational, political, legislative (law), financial-economic, military (law-enforcement), informational-psychological (ideological), and motivation mechanisms.

There was analyzed a foreign experience of realization of the policy of the state response to the threats to national security of Ukraine in the sphere of security of the state border in the context of possibility of its usage in Ukraine.

This means that the priority task of such policy should be the assurance of the territorial integrity and inviolability of the state border by means of non-admission and prevention of illegal change of the state borderline on the ground; counteraction of territorial disputes on the part of the neighboring countries; organization of securing and protection of the state border with the help of all possible diplomatic or law-enforcement (military) means and forces; prevention and combating the cross border organized crimes, in particular international terrorism, illegal migration, trafficking (smuggling) of weapons and ammunition; defending the population of the frontier regions against cross border crimes etc.

The priority directions were suggested and the ways of improvement of the state response on the threats to the national security in the sphere of security of the state border of Ukraine were defined.

The priority directions foresee as follows: the reformation of the system of the public administration in the sphere of security of the state border of Ukraine; improvement of legislative assurance of security of the state border of Ukraine tacking into account the new threats to the national security of Ukraine; development of the State Border Guard Service of Ukraine as a military formation.

Key words: public administration, state response, security and defense sector, threats to national security, security of state border, national security, policy of national defense ensuring, external aggression.

Підп. до друку 14.11.2017. Формат 60×84 1/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 1,16.
Наклад 100 прим. Зам. № 130.

Віддруковано у Хмельницькому університеті управління та права.
29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8
Тел.: (382) 71-75-91 www.univer.km.ua

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
Серія ДК № 2105 від 21.02.2005 р.